

Gevolgen coronacrisis voor ondernemers in Overijssel

Resultaten ondernemerspanel | 2-meting *(22 september 2020)*

Voorwoord

Voor u ligt de rapportage van de tweede meting van het Overijsselse corona ondernemerspanel. Een initiatief van VNO-NCW Midden, MKB-Nederland Midden, Oost NL en de provincie Overijssel. Het panel is opgezet met als doel input op te halen om (lokale) overheid te informeren over de behoefte en optimalisering van de hulpmaatregelen, die ondernemers, en daarmee de economie in Overijssel, ondersteunen.

De coronacrisis heeft ons allemaal geraakt en zal nog langdurige effecten hebben. In het onderzoek is daarom een breed pakket aan vragen meegenomen over onder andere de impact van de crisis op de omzet en werkgelegenheid van Overijsselse ondernemingen, maar ook over de geboden en gewenste hulpmaatregelen.

Wij danken jullie allen van harte voor het (wederom) meedoen en roepen eenieder op om aan de slag te gaan met de aanbevelingen.

Inhoudsopgave

1. Onderzoekopzet	3
2. Resultaten	5
2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering	6
2.2 Impact coronacrisis op de werkgelegenheid	12
2.3 Beoordeling economische hulpmaatregelen	13
2.4 Effectiviteit hulpmaatregelen	15
2.5 Behoeftte aan andere hulpvormen	16
2.6 Vergunningen	18
2.7 Verwachte gevolgen coronacrisis	19
2,8 De 1,5 meter samenleving	20
3. Achtergrondkenmerken	22

Colofon

Het ondernemerspanel en de rapportage zijn opgesteld en uitgevoerd door Right Marktonderzoek.

Heeft u vragen naar aanleiding van deze rapportage of wilt u meer informatie, dan kunt u contact opnemen met VNO-NCW Midden via info@vno-ncwmidden.nl of met Right Marktonderzoek via ghamstra@rightmarktonderzoek.nl.

1. Onderzoeksopzet

1. Onderzoeksopzet

- Aanleiding** Omdat de coronacrisis veel impact heeft op ondernemers, is in april een ondernemerspanel opgezet om de gevolgen van de coronacrisis te monitoren. Inzicht in de ontwikkelingen en de stand van zaken bij het bedrijfsleven kan de lokale overheden helpen om gericht ondersteuning te bieden. De monitor biedt inzicht in de stand van zaken bij het bedrijfsleven, maar ook de behoefte aan hulpmaatregelen en de wijze waarop de geboden hulpmaatregelen worden ontvangen. De overheid heeft een pakket aan hulpmaatregelen opgesteld, maar de vraag is hoe deze hulpmaatregelen door ondernemers worden ervaren en in welke mate dit ze de hulp biedt die ze nodig hebben, maar ook welke andere ondersteuning ze eigenlijk nodig hebben. Door dit op een gestructureerde wijze onder een grote groep ondernemers te monitoren, kan in beeld worden gebracht in hoeverre de geboden hulpmaatregelen daadwerkelijk aankomen en waar eventuele aanpassingen wenselijk zijn.
- Doelgroep** De doelgroep wordt gevormd door de ondernemers, gevestigd in de provincie Overijssel. Aan het onderzoek hebben zowel ondernemers met personeel als zzp'ers deelgenomen.
- Methode** Het onderzoek is uitgevoerd door middel van online onderzoek en heeft een totale respons van n=618 opgeleverd. De benadering van de ondernemers is via drie verschillende kanalen uitgevoerd:
- ad random telefonische benadering van ondernemers in Overijssel door Right Marktonderzoek, voor deelname aan een online onderzoek (n=251)
  - een oproep om deel te nemen aan het onderzoek via diverse kanalen van de opdrachtgevers verspreid (n=116)
  - benadering van deelnemers aan de eerste meting van het ondernemerspanel (n=251).
- Veldwerkperiode** Het veldwerk voor de eerste meting van dit onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode van 25 mei tot en met 8 juni jl. De tweede meting heeft plaatsgevonden van 25 augustus tot en met 8 september. Het is de bedoeling om later dit jaar nog een meting te doen om de ontwikkelingen verder te blijven monitoren.
- Weging** De opzet van de monitor is om een zo groot mogelijke groep ondernemers voor het onderzoek te bereiken, de wijze van benadering zorgt er mogelijk voor dat bepaalde groepen in de steekproef onder- of oververtegenwoordigd zijn. Om dit effect op te heffen zijn de resultaten gewogen op basis van sector.
- Rapportage** In deze rapportage worden de resultaten van het onderzoek op totaalniveau weergegeven en voorzien van de belangrijkste conclusies. Daarnaast worden opmerkelijke verschillen op basis van bedrijfsomvang, branche of regio tekstueel in de rapportage benoemd. Om de ontwikkelingen door de tijd te monitoren, wordt op verschillende plaatsen in het rapport een vergelijking gemaakt met de resultaten van de eerste meting.

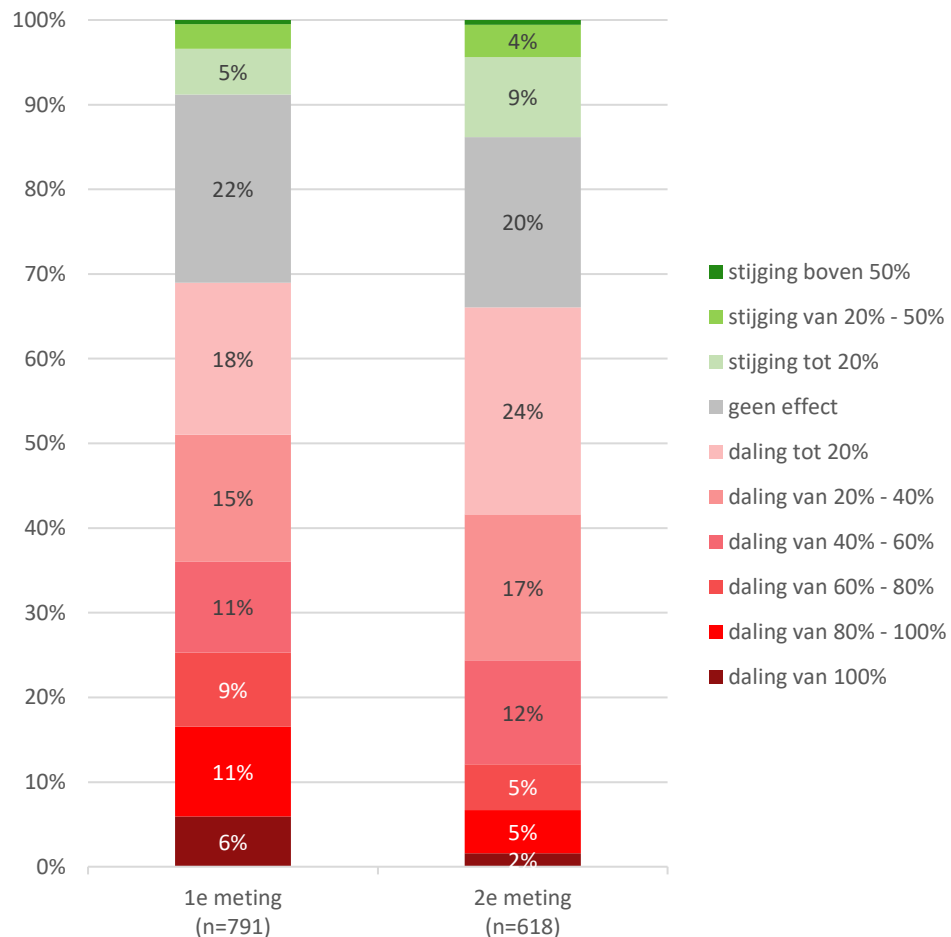
2. Resultaten

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Welk effect heeft de coronacrisis tot nu toe op uw omzet ten opzichte van 11 maart 2020?

(basis: alle ondervraagden; n=618)

▪ Bij twee derde van de bedrijven nog sprake van omzetsdaling

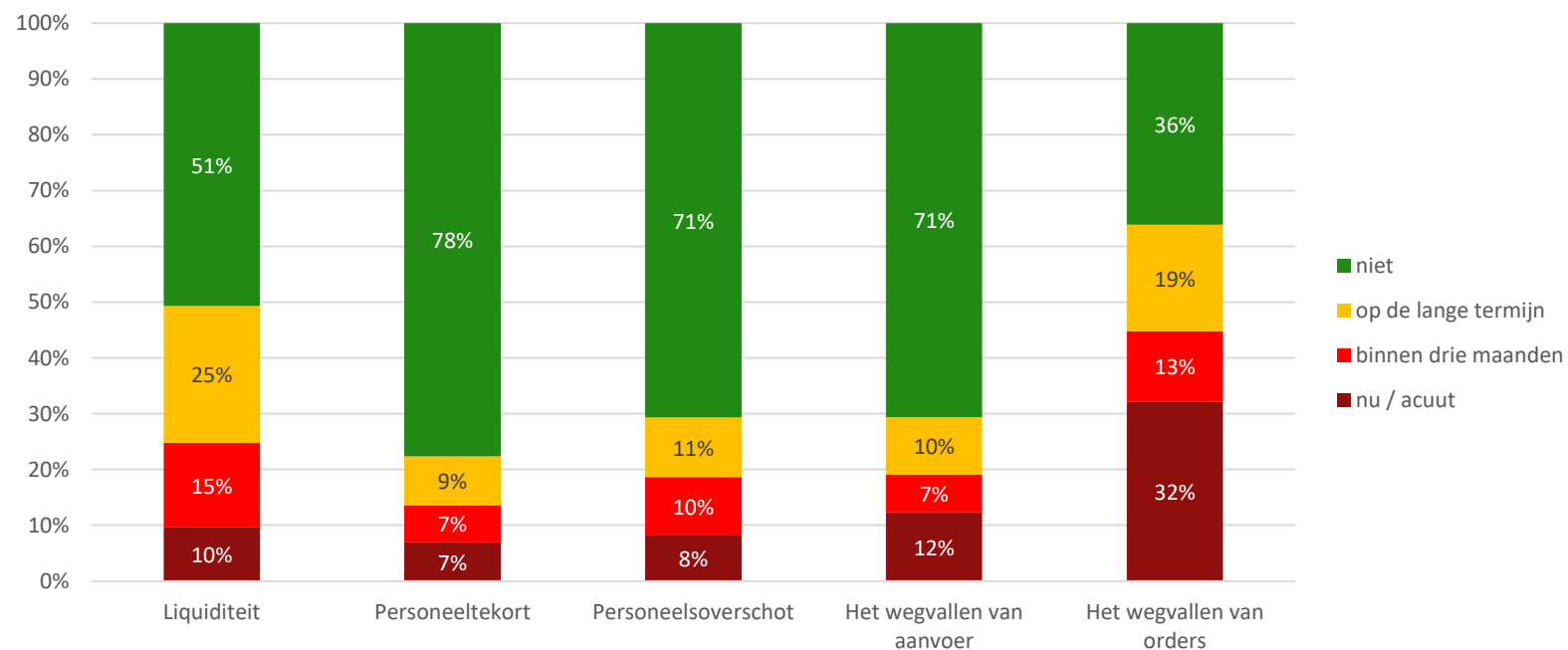
Het percentage Overijssels ondernemers waar sprake is van omzetsdaling is tussen de eerste en de tweede meting licht gedaald van 70% in de periode eind mei / begin juni naar 66% in de periode eind augustus / begin september. Daar waar de ondernemers te maken hebben met een dalende omzet, lijkt de daling bovendien minder sterk dan bij de eerste meting. Bij de eerste meting gaf ruim een kwart aan dat de omzet met 60% of meer was gedaald, terwijl dat bij de laatste meting nog bij 12% van de ondernemers het geval is. Ook het percentage ondernemers dat de omzet ten opzichte van de periode voor Corona ziet stijgen, groeit; 14% van de ondernemers geeft aan dat de omzet stijgt.

- De horeca (92%) heeft het vaakst te maken met een omzetsdaling, terwijl dit bij ondernemingen in de sectoren Bouw (54%) en detailhandel (51%) duidelijk minder vaak voorkomt. In deze sectoren wordt relatief vaak genoemd dat het (nog) geen negatief effect heeft op de omzet of dat de omzet zelfs gestegen is.
- Ondernemingen met 1 medewerker (89%) en ondernemingen met tussen de 11 en de 25 medewerkers (70%) hebben het vaakst te maken met een daling van de omzet.

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Op welke termijn verwacht u dat de onderstaande factoren invloed gaan hebben op uw bedrijfsvoering?

(basis: alle ondervraagden; n=618)

Wegvallen van orders grootste probleem voor Overijsselse ondernemers

Bij bijna de helft van de ondernemers (45%) is het wegvallen orders nu al aan de orde of verwacht men dat dit binnen 3 maanden een factor is om rekening mee te houden in de bedrijfsvoering. Nog eens een vijfde van de ondernemers verwacht dit op langere termijn. Ten opzicht van de situatie bij de eerste meting is het percentage bedrijven dat acuut te maken heeft met het wegvallen van orders iets gedaald (was 38%). Binnen de horeca is het percentage ondernemers (52%) dat zegt hier acuut last van te hebben nog steeds hoog, ondanks dat ze weer open mogen. Maar ook bij in de sector Sport en recreatie heeft 69% hier acuut last van.

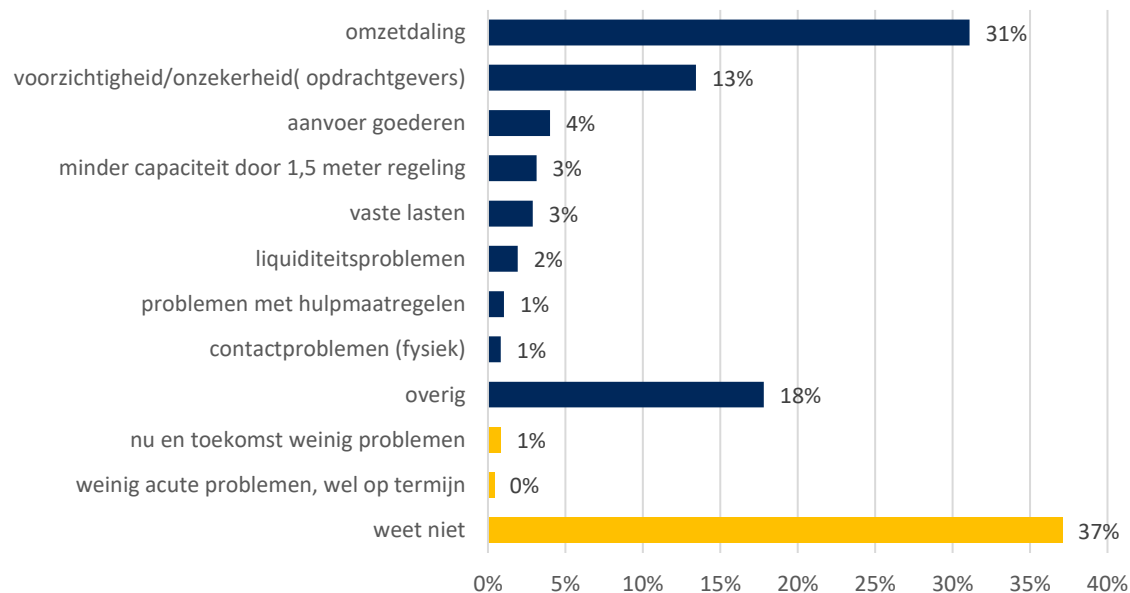
- Naast het wegvallen van orders verwacht of heeft de helft van de bedrijven ook problemen met de liquiditeit. Ook dit percentage is gedaald; bijna 60% van de ondernemers had er bij de eerste meting mee te maken of verwacht dat nog zou komen.
- Hoewel de overige factoren zeker wel van invloed zijn op de bedrijfsvoering van een deel van de ondernemingen, lijkt slechts een klein percentage daar nu al mee te maken hebben of verwacht dat dat (op korte termijn) gaat gebeuren.

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

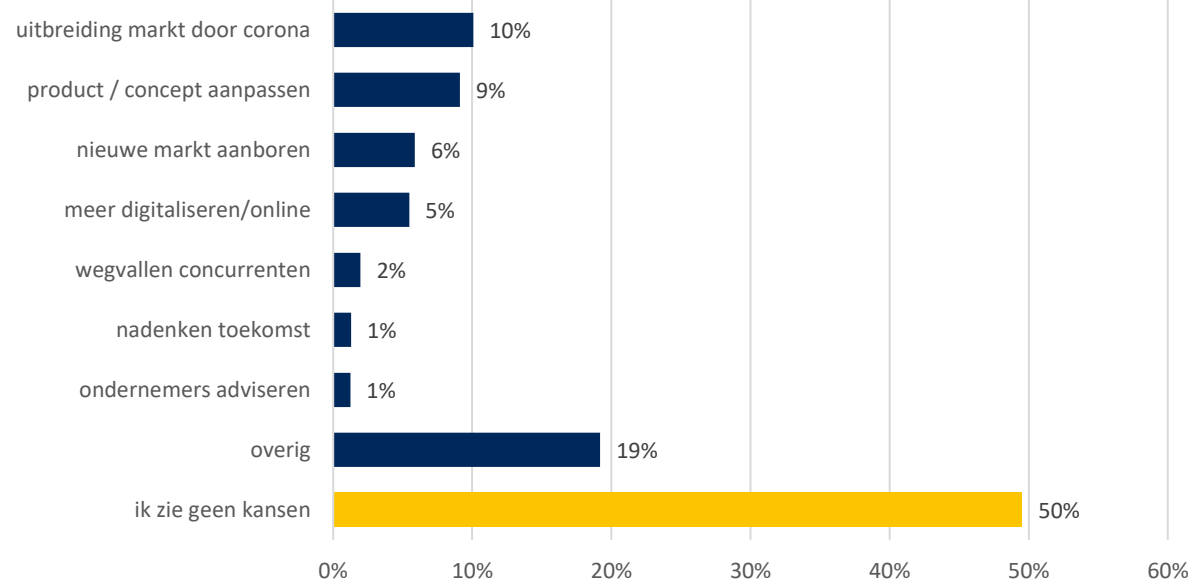
Met welke acute problemen of kansen heeft u, als ondernemer, op dit moment te maken?

(basis: alle ondervraagden; n=618)

problemen

kansen

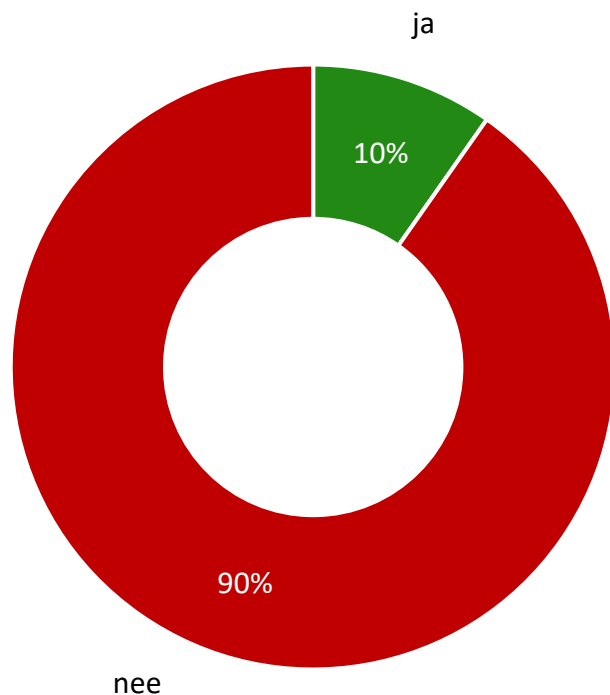
- De daling van omzet blijft voor een groot deel van de ondernemers het grootste probleem op dit moment, bijna een derde van de ondernemers noemt dit een acuut probleem. Hiernaast heeft men vooral last van voorzichtigheid en onzekerheid bij opdrachtgevers (13%). Het zijn de ondernemers in de sectoren horeca en sport en recreatie waar men met name noemt problemen te ervaren met de verlaagde capaciteit door de 1,5 meter afstand die in acht genomen moet worden, circa een vijfde van de ondernemers noemt dit spontaan.
- De coronacrisis brengt niet alleen problemen met zich mee, de helft van de ondernemers ziet ook kansen in de huidige situatie. Een verruiming van de markt doordat consumenten bijvoorbeeld niet, of in eigen land op vakantie gaan of doordat bijvoorbeeld meer mensen maaltijden laten bezorgen zorgen voor kansen. Daarnaast zegt bijna een tiende de producten of concepten zo aan te passen dat het er nieuwe mogelijkheden ontstaan.

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

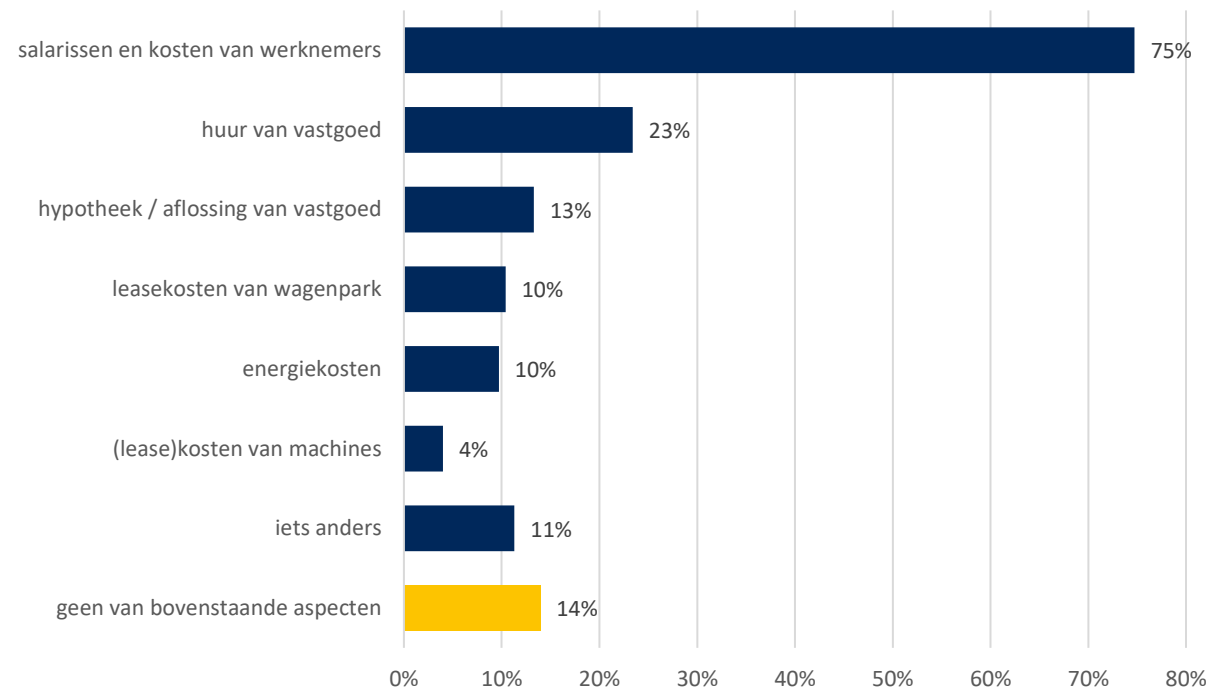
Is uw onderneming naar aanleiding van de coronacrisis nieuwe kredietverplichtingen aangegaan?

(basis: alle ondervraagden; n=618)

Welke van de volgende kostenposten drukken op dit moment het zwaarst op uw financiële lasten?

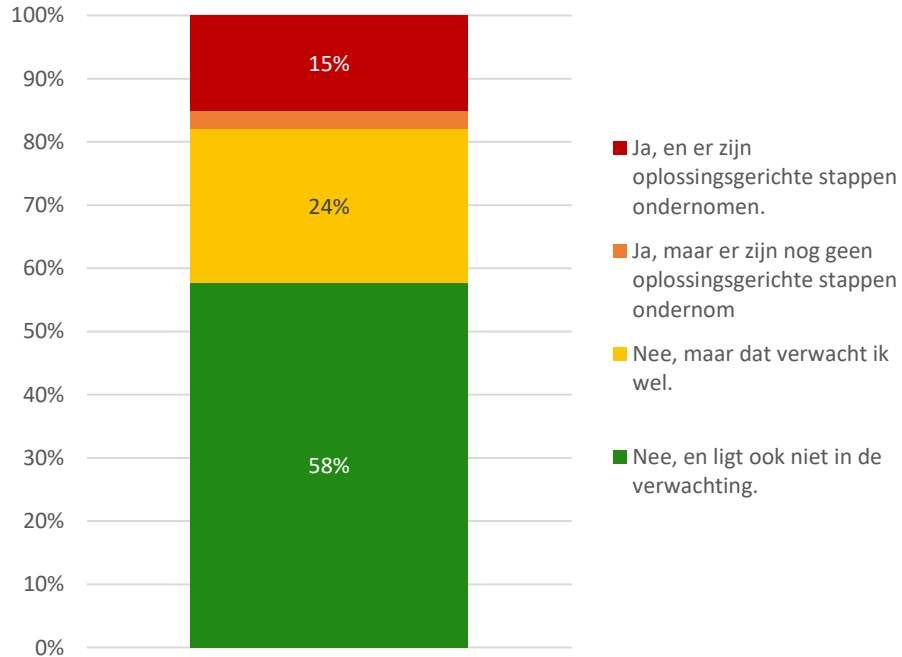
(basis: alle ondervraagden; n=618 – maximaal 3 antwoorden)

- Net als bij de eerste meting (8%), geeft circa een tiende van de ondernemers aan naar aanleiding van de coronacrisis nieuwe kredietverplichtingen aan te zijn gegaan.
- Personeelskosten worden door een ruime meerderheid van de ondernemers (75%) gezien als de kosten die momenteel het zwaarst op de financiële lasten drukken. Hiermee neemt het percentage ondernemers dat personeelskosten zwaar vindt drukken op de financiële lasten toe, bij de eerste meting noemde nog ruim 60% van de ondernemers personeelskosten. Naast de personeelskosten worden de kosten voor gebouwen (huur, hypotheek en aflossing) als belangrijkste kostenposten gezien.

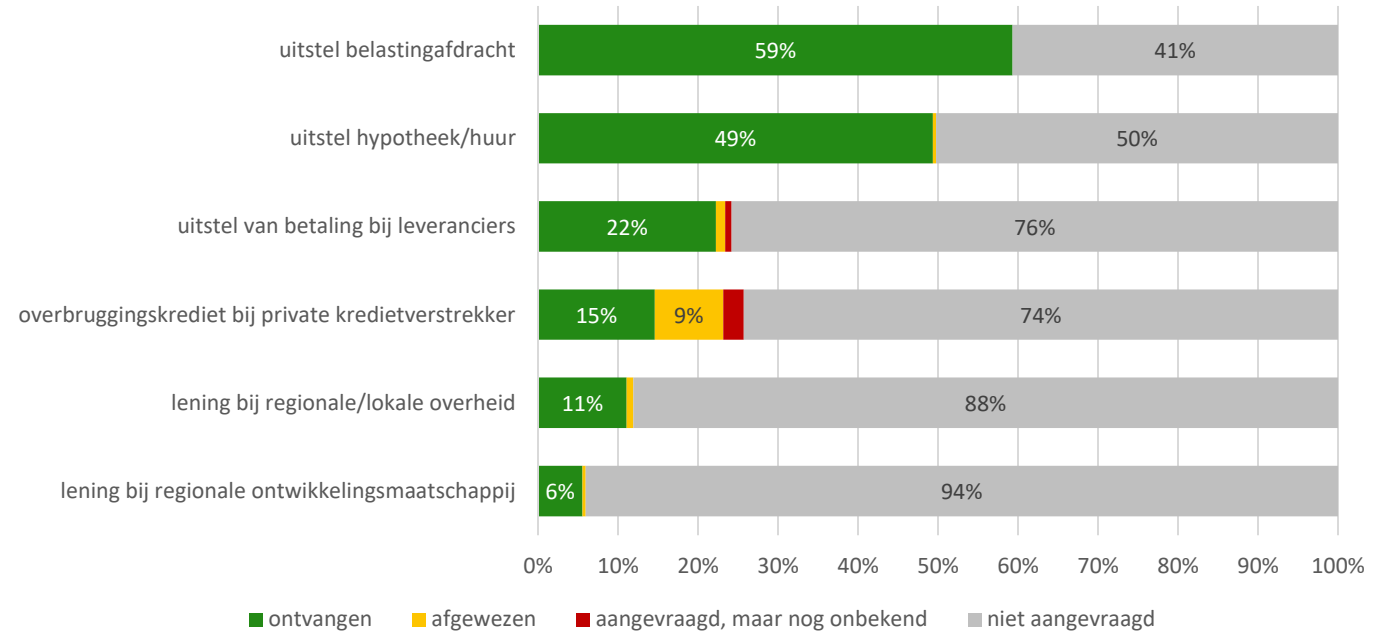
2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Heeft uw onderneming door de coronacrisis liquiditeitsproblemen en daardoor extra leningen / uitstel van betalingen nodig?
(basis: alle ondervraagden; n=618)

Welke stappen heeft u hiervoor ondernomen?

(basis: ondernemers met liquiditeitsproblemen die gezocht hebben naar een oplossing; n=93)

- Bijna een op de vijf ondernemers heeft momenteel te maken met liquiditeitsproblemen waardoor er behoefte is aan extra leningen of uitstel van betaling. Nog eens bijna een kwart van de ondernemers verwacht nog dat dit gaat gebeuren.
- Het merendeel van de ondernemers die liquiditeitsproblemen ervaren heeft inmiddels stappen ondernomen om dit probleem op te lossen. Vooral de uitstel van belastingafdracht is een belangrijke stap (door 59% van deze groep aangevraagd), maar ook uitstel van betaling voor hypotheek of huur (50%) of uitstel van betaling bij leveranciers (24%) is een veelgenoemde stap. Daar waar ondernemers de stap genomen hebben, is deze in veel gevallen succesvol geweest en heeft men uitstel van betaling gekregen. Een kwart van de ondernemers vroeg een overbruggingskrediet aan bij een private kredietverstrekker, in ruim een derde van deze gevallen is de aanvraag afgewezen.

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Welke van de volgende investeringen in uw onderneming worden uit- of afgesteld?

(basis: alle ondervraagden; n=618 – meerdere antwoorden mogelijk)

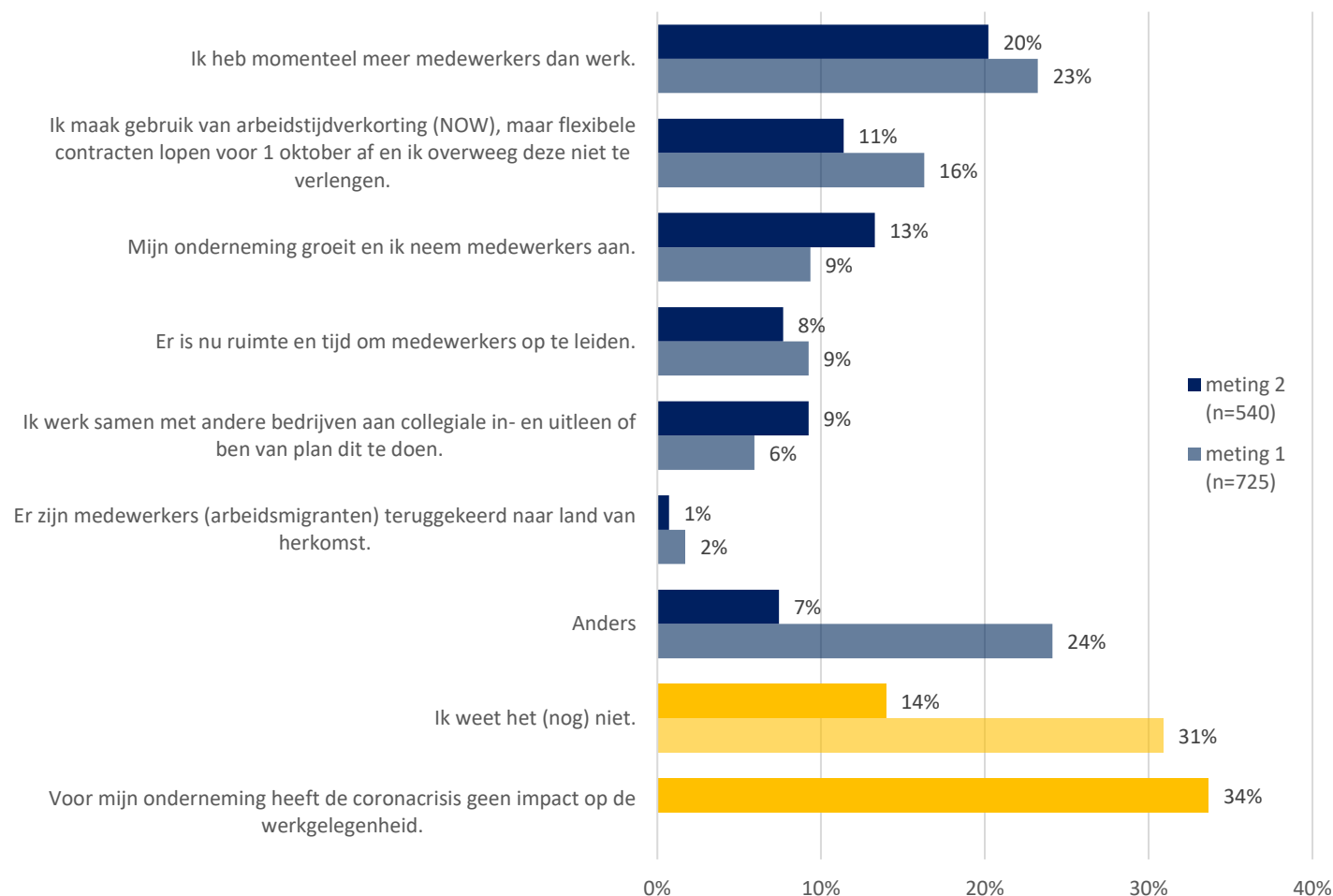

- Circa de helft (48%) van de ondernemingen in Overijssel heeft door de coronacrisis investeringen uitgesteld, hiermee ligt het percentage ondernemingen dat investeringen uit heeft gesteld iets hoger dan bij de eerste meting toen nog 44% aangaf investeringen uit te stellen. Net als bij de eerdere meting zijn het vooral vervangings- en uitbreidingsinvesteringen die (vooral nog) worden uitgesteld of afgesteld.
- Overeenkomstig met het eerder geconstateerde hoge percentage ondernemingen met een omzetsdaling, is het percentage van dat investeringen uit of afgesteld heeft onder de bedrijven met een omvang van 11 tot en met 25 medewerkers het hoogst (60%).

2.2 Impact coronacrisis op de werkgelegenheid

Welke impact heeft de coronacrisis op de werkgelegenheid binnen uw onderneming op dit moment?

(basis: ondernemingen met personeel – meerdere antwoorden mogelijk)

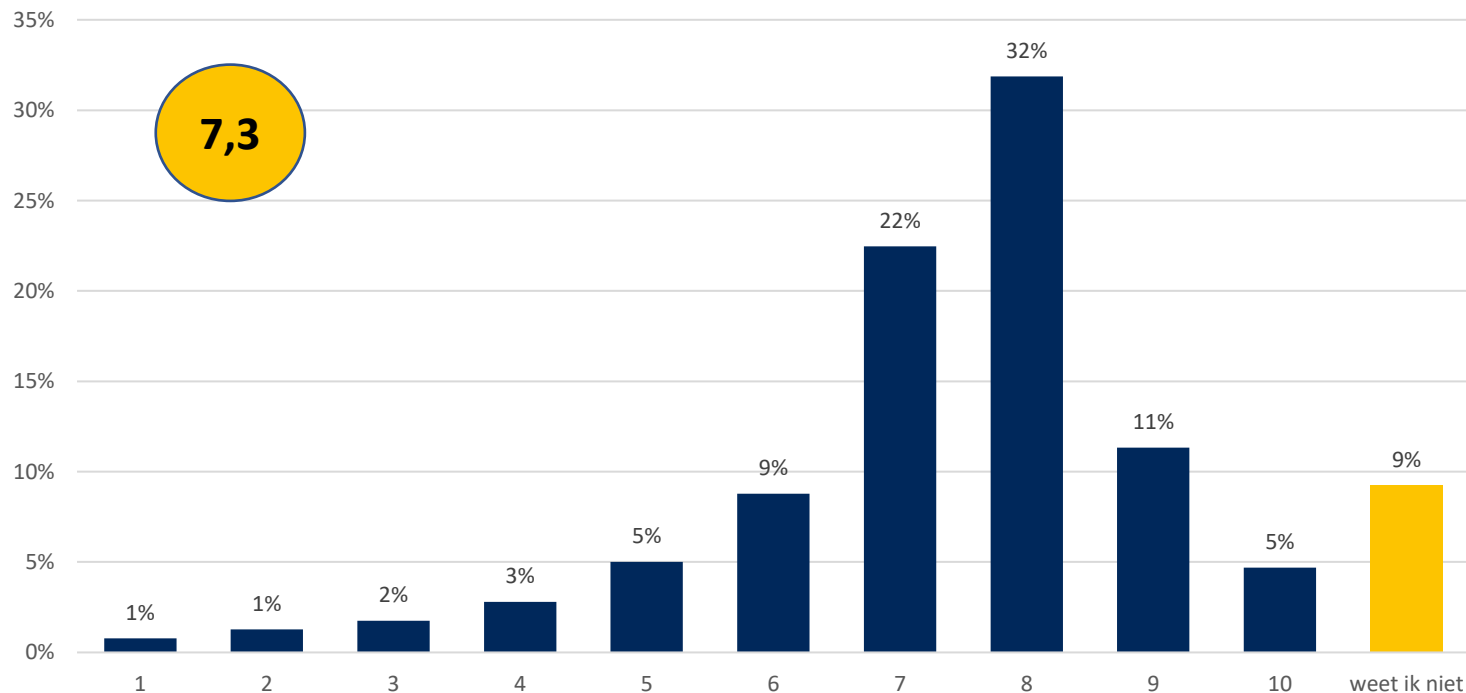
- Voor een derde van de ondernemers heeft de coronacrisis op dit moment nog geen impact op de werkgelegenheid en 14% van geeft aan dit op dit moment nog niet te weten.
- Naast een licht positieve ontwikkeling op het gebied van de omzetten, lijken ook op het gebied van werkgelegenheid de ontwikkelingen positief. Iets minder dan bij de eerste meting hebben ondernemingen te maken met een teveel aan medewerkers. Bovendien geeft 13% van de ondernemingen aan dat de onderneming groeit en medewerkers aanneemt. Dit komt vooral voor bij ondernemers met meer dan 25 medewerkers. Ruim 20% van de ondernemingen uit deze groep geeft aan nieuwe medewerkers aan te nemen.
- Met name binnen de landbouw wordt relatief veel met andere bedrijven samengewerkt aan collegiale in en uitleen.

2.3 Beoordeling hulpmaatregelen

De overheid heeft hulpmaatregelen ingesteld om ondernemers steun te bieden tijdens de coronacrisis.

Met welk rapportcijfer beoordeelt u deze hulpmaatregelen in het algemeen?

(basis: alle ondervraagden; n=618)

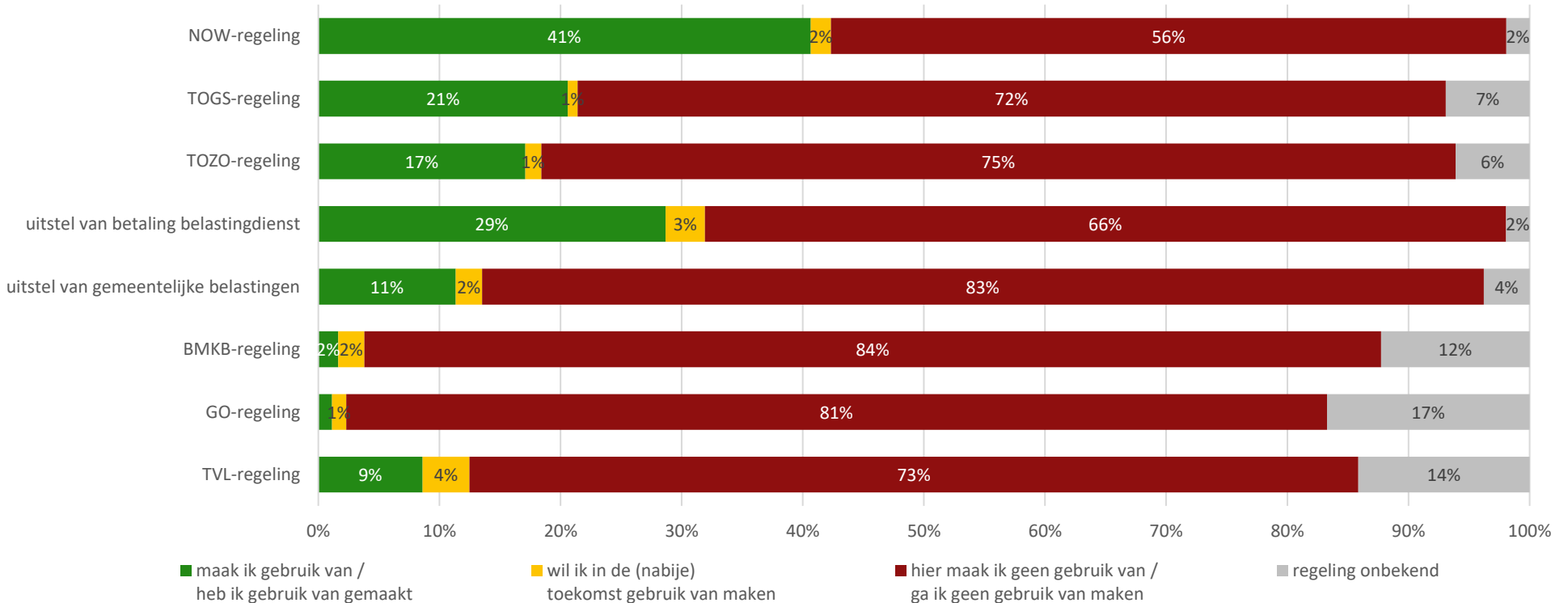
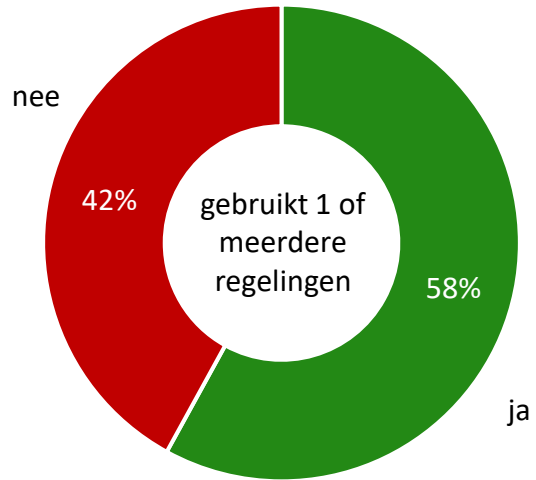

- Over de hulpmaatregelen zijn de ondernemers in Overijssel redelijk tevreden, zij beoordelen deze met een gemiddeld rapportcijfer 7,3. Hiermee ligt de waardering hoger dan bij de eerdere meting toen de ondernemers gemiddeld een 7,0 gaven.
- Waar het merendeel van de ondernemers een voldoende geeft voor de getroffen hulpmaatregelen, beoordeeld 12% deze met een onvoldoende. Nog eens bijna een tiende antwoordt dit met 'weet niet'
- Bijna 60% van de ondernemers heeft van een of meerdere van de beschikbare hulpmaatregelen gebruikgemaakt. De waardering voor de hulpmaatregelen is bij de groep die er gebruik van heeft gemaakt (7,3) vergelijkbaar met die van de groep die er geen gebruik van heeft gemaakt (7,2).

2.3 Beoordeling hulpmaatregelen

Maakt u gebruik van de volgende beschikbare maatregelen?

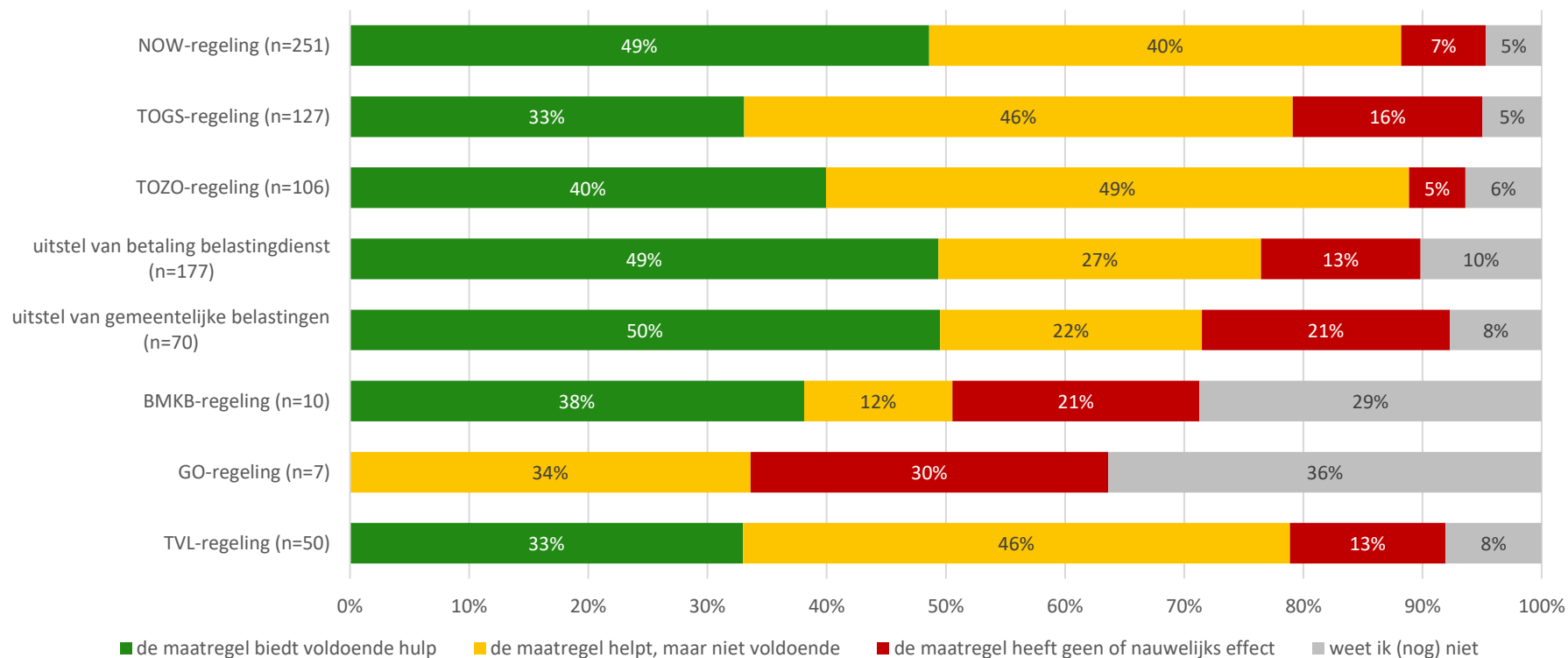
(basis: alle ondervraagden; n=618)

- 58% van de ondernemers in Overijssel heeft gebruikgemaakt van 1 of meerdere van de beschikbare regelingen; 22% van de ondernemers maakt gebruik van 1 regeling en ruim een derde van de ondernemers van meerdere regelingen.
- De NOW-regeling is het meest populair, 41% van de ondervraagde ondernemers heeft gebruikgemaakt van deze regeling. Hierna volgt uitstel van het betalen van belastingen, wat door bijna 30% gedaan is. Andere regelingen waarvan redelijk veel gebruikgemaakt is zijn de TOGS- en TOZO-regeling, waarvan circa en op de vijf ondernemers gebruik van heeft gemaakt of nog wil gaan doen.. Van de BMKB-regeling en GO-regeling is relatief weinig gebruikgemaakt.

2.4 Effectiviteit hulpmaatregelen

In hoeverre biedt deze maatregel u de hulp die u nodig heeft?
(basis: ondernemingen die gebruikmaken van een hulpmaatregel)

- Daar waar men gebruikgemaakt heeft van de regelingen, geldt dat bij vrijwel elke regeling het merendeel van mening is dat het helpt. Dat de regelingen lang niet voor iedereen voldoende helpen laat de figuur hiernaast ook duidelijk zien. Het meest tevreden zijn de ondernemers over de NOW-regeling en de uitstel van de betaling van belastingen aan belastingdienst en de gemeente. De helft van de ondernemers die gebruikmaakt van deze regeling geeft aan dat de maatregel voldoende hulp biedt.
- Bij de eerste meting waren veel ondernemers nog in onzekerheid over de effectiviteit van de maatregelen en werd er redelijk vaak 'weet niet' geantwoord. Nu bij de tweede meting lijkt deze onzekerheid verdwenen en is men zich goed bewust van het al dan niet effectief zijn van de regelingen.

2.5 Behoeftte aan andere hulpvormen

Aan welke andere vormen van hulp heeft uw onderneming in het kader van de coronacrisis behoefte?

(basis: alle ondervraagden; n=618 – meerdere antwoorden mogelijk)

- Ruim de helft van de ondernemers in Overijssel is van mening dat er op dit moment voldoende mogelijkheden zijn om hulp te ontvangen en geeft aan geen behoefte te hebben aan andere hulpvormen naast dat wat er al wordt aangeboden.
- Ondernemers die wel behoefte hebben aan andere hulpvormen, noemen belastingvrijstelling. Hiernaast heeft een redelijk grote groep (11%) behoefte aan structureel kapitaal. De roep om belastingvrijstelling is het duidelijk het grootst bij de horeca, 52% van de horecaondernemers geeft aan behoefte te hebben aan deze hulpvorm.
- Hiernaast noemt men onder anders een tegemoetkoming in kosten voor bijvoorbeeld scholing of ziektekosten als medewerkers in quarantaine moeten of niet kunnen komen bij lichte klachten.

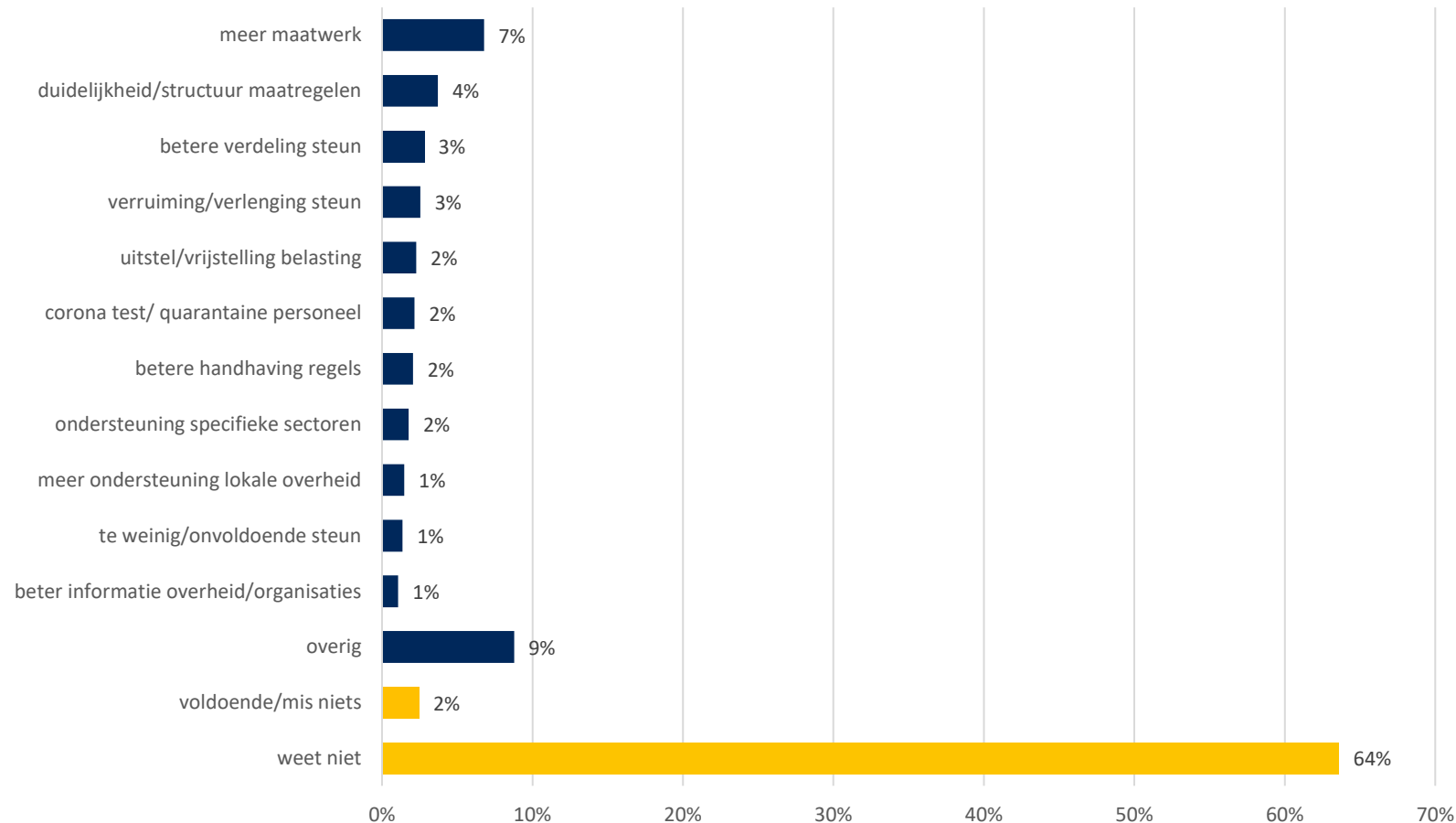

2.5 Behoeftte aan andere hulpvormen

Er wordt landelijk, regionaal en lokaal veel gedaan om ondernemers op verschillende manieren te ondersteunen.

Wat ontbreekt er in uw ogen in de maatregelen die er tot op dit moment zijn getroffen?

(basis: alle ondervraagden; n=618 – meerdere antwoorden mogelijk)

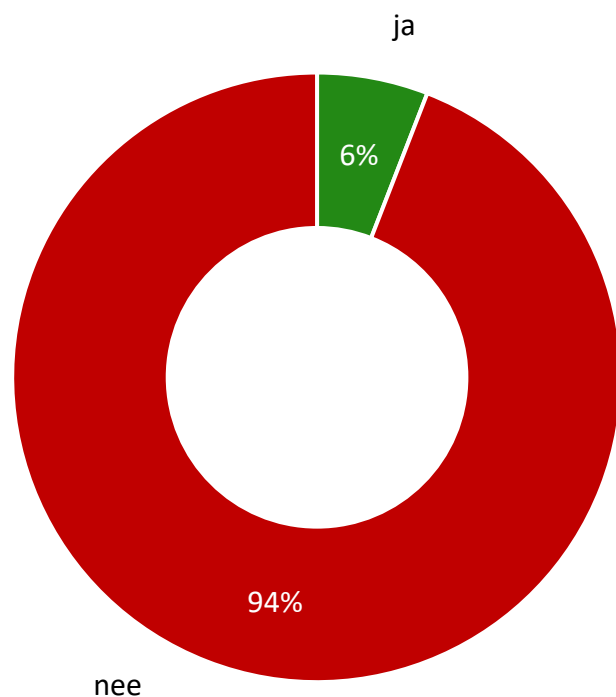

- Het merendeel van de ondernemers weet geen concreet voorbeeld van een maatregel te noemen die zij op dit moment missen. Wel lijkt er behoefte aan meer maatwerk in de hulpmaatregelen, bijvoorbeeld rekening houden met seizoenbedrijven, maar ook rekening houden met specifieke omstandigheden in verschillende sectoren.
- Hiernaast lijkt men op zoek naar meer duidelijkheid in de maatregelen waardoor onzekerheid kan worden weggenomen, maar ook regels voor iedereen hetzelfde houden.
- Onder anders wordt onder andere genoemd dat er een (tijdelijke) ontheffing voor de transitievergoeding zou moeten komen en dat er een visie voor de langere termijn vanuit de overheid zou moeten komen. Daarnaast zou de overheid moeten kijken of er juist nu meer geïnvesteerd kan worden of dat investeringen naar voren gehaald kunnen worden om de economie te stimuleren.

2.6 Vergunningen

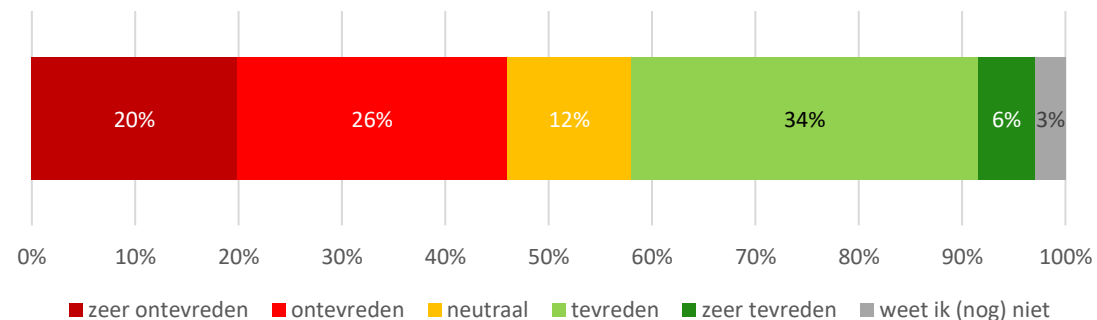
De coronamaatregelen maken dat diverse ondernemingen de bedrijfsvoering moe(s)ten aanpassen. Heeft u in dat kader te maken (gehad) met het aanvragen van één of meerder vergunningen?

(basis: alle ondervraagden; n=618)

In welke mate bent u (on)tevreden over dit gehele traject rondom vergunningen?

(basis: alle ondervraagden; n=36)

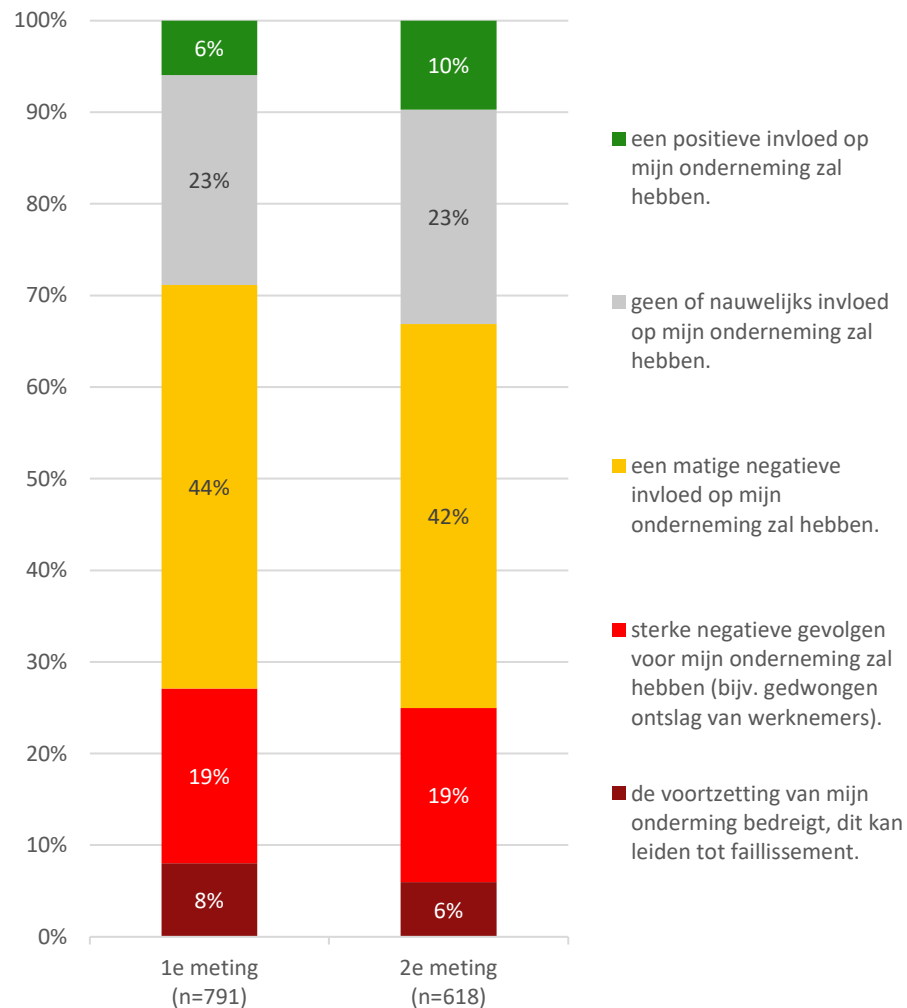

- Van de ondernemingen in Overijssel heeft 6% de bedrijfsvoering dusdanig moeten aanpassen dat er in dat kader een of meerdere vergunningen aangevraagd moesten worden.
- Dat dit niet allemaal goed verlopen is, blijkt uit de tevredenheid over dit proces, bijna 60% antwoordt neutraal of is ontevreden over dit traject. Ontevredenheid wordt met name veroorzaakt door trage besluitvorming en het onvoldoende meedenken met de ondernemers om tot passend oplossingen te komen.

2.7 Verwachte gevolgen coronacrisis

Ik verwacht dat de coronacrisis ...

(basis: alle ondervraagden)

- Twee derde van de ondernemers verwacht dat de coronacrisis in meer of mindere mate negatieve gevolgen voor de onderneming zal hebben. Toch lijken de verwachtingen iets positiever dan bij de voorgaande meting, het percentage van de ondernemers dat een positieve invloed verwacht is toegenomen van 6% naar 10% en het percentage ondernemers dat een faillissement vreest daalde van 7% naar 6%. Met name in de horeca (24%), vervoer en opslag (22%) en de sport en recreatie (25%) is het percentage ondernemers dat een faillissement vreest nog wel hoog. Als er gekeken wordt naar de omvang van bedrijven, dan komt de angst voor een faillissement vaker (9%) voor onder de relatief kleine bedrijven tot en met 5 medewerkers.

2.7 Verwachte gevolgen coronacrisis

Percentage ondernemers dat verwacht dat de coronacrisis de voortzetting bedreigt – naar branche

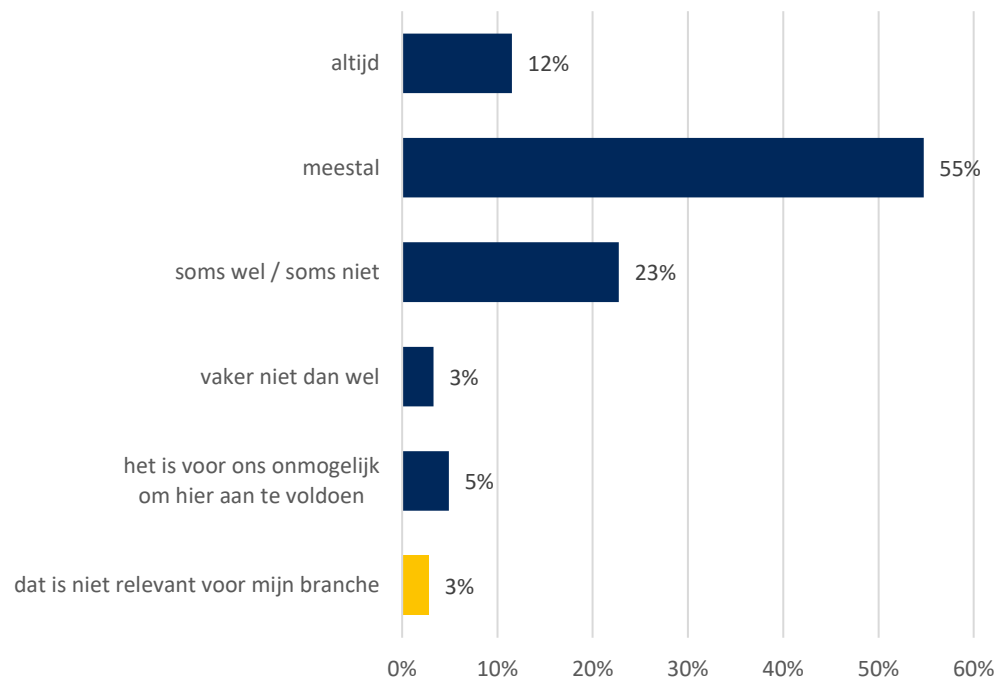
(in onderstaande tabellen zijn alle branches opgenomen waarvan er minimaal 20 ondernemingen aan het onderzoek hebben deelgenomen)

branche	n	%
industrie (SBI 10 tot 33)	86	2%
bouw en installatietechniek (SBI 41 tot 43)	79	1%
handel in en reparatie van auto's (SBI 45)	22	5%
groothandel (SBI 46)	56	2%
detailhandel (SBI 47)	74	5%
logies, maaltijd- en drankverstrekking (SBI 55 tot 56)	63	24%
informatie en communicatie (SBI 58 tot 63)	30	0%

branche	n	%
zakelijke dienstverlening (SBI 69 tot 82)	88	6%
zorg (SBI 86 tot 88)	26	0%
overige dienstverlening (SBI 94 tot 96)	25	8%

2.8 De 1,5 meter samenleving

De 1,5 meter samenleving heeft voor veel bedrijven impact. In welke mate slaagt u er in om in uw onderneming de regels rondom 1,5 meter samenleving na te leven?
(basis: alle ondervraagden; n=618)

Wat heeft u al gedaan om hieraan te kunnen voldoen?
(basis: ondervraagden waarvoor de 1,5 meter samenleving relevant is en die niet hebben aangegeven er niet aan te kunnen voldoen; n=573)

- Voor het merendeel van de ondernemers (67%) zijn de maatregelen rondom de 1,5 meter samenleving altijd of meestal wel na te leven. Een kleine groep (3%) geeft aan dat dit vaker niet dan wel lukt of dat het onmogelijk (5%) is om hier aan te voldoen.
- Om aan de 1,5 meter regeling te voldoen volgen ondernemers vooral de richtlijnen die vanuit de RIVM zijn aangegeven, maar ook de eigen brancherichtlijnen worden door een groot deel van de ondernemers (36%) geïmplementeerd. Hiernaast noemt een kwart dat medewerkers structureel meer thuiswerken. Het zijn vooral bedrijven met meer dan 250 medewerkers die ploegdiensten en productieprocessen anders hebben ingericht (46%).

3. Achtergrondkenmerken

3. Achtergrondkenmerken

Aan het ondernemerspanel hebben de volgende ondernemers deelgenomen.

aantal medewerkers	n	%
geen (zzp'er/zelfstandige)	64	10%
1 medewerker	20	3%
2 t/m 5 medewerkers	105	17%
6 t/m 10 medewerkers	102	17%
11 t/m 25 medewerkers	155	25%
26 t/m 50 medewerkers	79	13%
51 t/m 250 medewerkers	76	12%
meer dan 250 medewerkers	17	3%
totaal	618	100%

regio	n	%
Regio Zwolle	155	25%
Regio Twente	395	64%
Regio Deventer	68	11%

3. Achtergrondkenmerken

Aan het ondernemerspanel hebben de volgende ondernemers deelgenomen.

branche	n	%
landbouw, bosbouw en visserij (SBI 1 tot 3)	10	2%
delfstoffen, nutsbedrijven (SBI 6 tot 9)	0	0%
industrie (SBI 10 tot 33)	86	14%
bouw en installatietechniek (SBI 41 tot 43)	79	13%
handel in en reparatie van auto's (SBI 45)	22	4%
groothandel (SBI 46)	56	9%
detailhandel (SBI 47)	74	12%
vervoer en opslag (SBI 49 tot 53)	18	3%
logies, maaltijd- en drankverstrekking (SBI 55 tot 56)	63	10%
informatie en communicatie (SBI 58 tot 63)	30	5%

branche	n	%
financiële instellingen (SBI 64 tot 66)	2	0%
onroerend goed (SBI 68)	6	1%
zakelijke dienstverlening (SBI 69 tot 82)	88	14%
onderwijs, openbaar bestuur en overheid (SBI 84 tot 85)	11	2%
zorg (SBI 86 tot 88)	26	4%
cultuur (SBI 91)	2	0%
sport en recreatie (SBI 93)	16	3%
overige dienstverlening (SBI 94 tot 96)	25	4%
anders	4	1%
totaal	618	100%

Right Marktonderzoek
Emmawijk 55
8011 CN ZWOLLE
www.rightmarktonderzoek.nl